

S Z E M L E

A. I. PUSKÁS:

MAGYARORSZÁG A II. VILÁGHÁBORÚBAN

(Budapest, Kossuth Könyvkiadó, 1971. 332 o.)

Eredetileg Moszkvában 1966-ban jelent meg az ismert szovjet történész évtizedes kutatási eredményeit szintetizáló kötet, amely elsőként ad tudományosan megalapozott, átfogó képet Magyarországról a második világháborúban. A magyar nyelvű kiadás az eredetinek jelentősen rövidített változata, melynek elkészítésekor a szerző felhasználta az időközben Magyarországon publikált újabb anyagokat is.

A. I. Puskás kitűnően ismeri hazánk legújabbkori történetét, melynek különböző kérdéseit több, jelen munkáját megelőző tanulmányban és monográfiában dolgozta fel. Ebben a könyvében rendkívül széles forrásanyagra támaszkodva tárja fel a sokrétű és bonyolult témakomplexum leglényegesebb meghatározóit és alapvető összefüggéseit. Részletesen ismerteti és elemzi Magyarország gazdasági, társadalmi és politikai helyzetét a háborút megelőző időszakban. Különös gonddal illusztrálja, miért kötötték az országot, szükségszerűen Hitler szekeréhez a revansvágyó magyar uralkodó osztályok, milyen okok vezettek ahhoz, hogy Németország saját hadigépezetének függvényévé, kiszolgálójává tette Magyarországot. Nagy figyelmet fordít azokra a tényezőkre is, amelyek következtében a haladó erők és a háborút ellenző néptömegek nem tudták megakadályozni a hadba lépést. A háborús évek történetét vizsgálva bemutatja a háború egyes szakaszaiban támadt ellentéteket a fasiszta tábor egészén belül és a magyar uralkodó osztályok különböző csoportjai között. Nyomon követi az országon belüli háborúellenes, forradalmi harc erősödésének és a harcéri eseményeknek a hatására érlelődött politikai és kormányválságokat, azok következményeit az egyes osztályok, rétegek és a katonatömegek magatartására. Jól ábrázolja az uralkodó körök rendszermentő kísérleteit, az angolszász imperialista politikához fűzött reményeit, az október 15-i kiugrási kísérlet csődjének szükségszerűségét.

A szerző Magyarország második világháborúban játszott szerepét határo-

zott politikatörténeti nézőpontból vizsgálja. Fő figyelmét az egyes osztályok magatartására, e magatartást meghatározó és befolyásoló tényezők alakulására fordítja. Ennek megfelelően tárgyalja a katonai eseményeket, a Horthy-hadsereg részvételét a háborúban, a szovjet csapatok magyarországi felszabadító hadműveleteit és a magyar antifasiszta ellenállási mozgalom tevékenységét. Különösen sok új adattal szemlélteti a horthysta csapatok soraiban végbement bomlási folyamatot: a háború- és németellenesség fokozatos terjedését, amely katonák és tisztek ezreit fordította szembe a hitlerista megszállókkal, s állította a helyzettől

függően a szovjet hadsereg, a szlovák felkelők, a magyar partizánok, vagy a jugoszláv népi felszabadító erők oldalára.

A. I. Puskás kutatásai azt bizonyítják, hogy a magyar antifasiszta ellenállási mozgalom sokkal szélesebb tömegeket fogott át, s harci formái, módszerei sokrétűbbek, változatosabbak voltak, mint azt a hazai történetírás korábban ábrázolta.

A könyv gazdag tényanyaga jól dokumentálja a szerző világosan megfogalmazott okfejtéseit és állásfoglalásait, hiteles és meggyőző képet ad a témáról.

Tóth Sándor